

Казначесва Дар'я Володимирівна
доцент кафедри
кримінального права і кримінології
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ СПОРТУ

Корупція в сфері спорту вже багато років є однією з глобальних проблем сучасного суспільства. Країни нашого світу постійно перебувають в боротьбі з цим явищем, використовуючи різні механізми впливу на ті чи інші корупційні дії. Останнім часом в ЗМІ і не тільки все частіше виникають відповідні питання і в нашій країні, оскільки впоратися з корупцією в спорті на національному рівні, стає все складніше. У зв'язку з цим корупція зачіпає не тільки спортивні федерації, а й найбільші міжнародні організації. Корупція в сучасному спорті стала чинником, який становить реальну загрозу динамічному розвитку спорту в Україні, а також іміджу держави. У суспільстві викликає стурбованість суттєве збільшення інформації про прояви явищ корупції в спорті та реальними їх фактами, які проявляються у вигляді маніпулювання спортивними змаганнями з метою отримання неправомірної вигоди. Зокрема, це протиправний вплив на хід спортивного змагання та/або проведення спортивного змагання із заздалегідь відомим результатом (договірне змагання); підкуп спортсменів, спортивних суддів, тренерів, інших осіб, які здійснюють діяльність у сфері спорту; незаконні спортивні ставки тощо.

Явище корупції негативно впливає на всі сторони життєдіяльності, фактично руйнує правові й етичні відносини між людьми, негативно впливає на розвиток соціальних, фінансово-економічних процесів і практично стає нормою поведінки. Розв'язання цієї проблеми знаходиться в центрі уваги міжнародних спортивних організацій, а також найвищих європейських і світових політичних інституцій і є надзвичайно актуальним для України.

Існуючі проблеми вимагають необхідного регулювання діяльності держав в цій галузі, про що свідчить велика кількість скоєних правопорушень в спорті різних видів, таких як посягання на принцип рівності прав і свобод спортсменів, маніпуляції спортивними змаганнями, вживання допінгових препаратів, насильство і хуліганську поведінку глядачів під час проведення спортивних заходів, корупція і інші економічні злочини в міжнародних спортивних відносинах.

В цілому держави як на міжнародному, так і на регіональному рівні приділяють діяльності по боротьбі з правопорушеннями у спорті велику увагу. При цьому слід зазначити, що на сьогоднішній день універсальний доку-

мент, що охоплює всі види таких правопорушень, не розроблений, регулюються лише окремі види таких правопорушень у відповідних конвенціях і протидію ним.

Міжнародно-правовим документом у сфері боротьби з допінгом, який став першим в цій сфері, є Конвенція проти застосування допінгу ETS № 1352, підписана 16 листопада 1989 року в Страсбурзі державами-членами Ради Європи та іншими державами-учасниками Європейської культурної конвенції.

Одним з найбільш суттєвих документів в області боротьби з правопорушеннями в спорті є багатостороння Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями (Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions), яка була відкрита для підписання 18 вересня 2014 р., що ґрунтується на низці раніше прийнятих документів у сфері міжнародного спортивного руху [1].

Цікаво, що Радою Європи на 67-му пленарному засіданні Європейського комітету з проблем злочинності, що проходив у Страсбурзі 1—4 грудня 2014 р. було наголошено на доцільності введення кримінальної відповідальності за корупцію в питаннях, що стосуються маніпуляції результатів спортивних змагань. Безумовно, цей крок свідчить про важливість запобігання правопорушень даного виду, оскільки підвищена суспільна небезпека, а також масштаб їх поширення, вимагають відповідного нормативного врегулювання.

Задоволення потреб глядачів в спостереганні спортивного видовища, яке відбувається в умовах чесного, безкомпромісного змагання спортсменів із дотриманням принципів етики і чесної боротьби, має бути одним із базових принципів проведення змагань. Однак факти корупційного впливу на офіційні спортивні змагання і їх результати призводять до отримання масовим глядачем неякісного спортивного видовища, чим істотно порушуються інтереси громадян та інтереси розвитку спорту в Україні.

На виконання міжнародних зобов'язань, з метою протидії корупції у сфері спорту, у 2015 році був прийнятий Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» (далі - Закон). Законом встановлено, що спортивні змагання повинні відбуватися за правилами чесної гри. В свою чергу правила чесної гри (Fair Play) - це загальновизнані у спортивному товаристві морально-етичні зобов'язання спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть безпосередню участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту строго дотримуватися правил змагань, не допускати заборонених прийомів і методів боротьби, грубощів, шахрайства, інших протиправних діянь як засобів досягнення спортивних результатів [2].

Закон встановлює заборону протиправного впливу у будь-який спосіб на результати офіційних спортивних змагань. Протиправний вплив на результати офіційного спортивного змагання - це маніпулювання спортивним змаганням, тобто умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямованого на

некоректні зміни ходу спортивного змагання чи його результату шляхом повного або часткового виключення непередбачуваного характеру змагань і досягнення наперед визначеного їх наслідку, з метою отримання будь-якої неправомірної переваги для себе або для інших. Таким чином Закон робить акцент тільки на «офіційні» спортивні змагання, тобто ті, які передбачені Єдиним календарним планом фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України, що проводяться уповноваженим організатором спортивних змагань з метою визначення переможців згідно з правилами спортивних змагань для відповідного виду спорту, визнаного в Україні, та положенням (регламентом) про це змагання. Таким чином залишаючи поза увагою законодавства професійні спортивні змагання, а також комерційні конкурси.

Закон до корупційних правопорушень, що впливають на результати офіційних спортивних змагань, відносить вчинення хоча б одного з таких діянь:

1) підкуп спортсменів, осіб допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадових осіб у сфері спорту, примушування або підбурювання їх до таких діянь чи вступання з ними у змову стосовно результату офіційного спортивного змагання (договірному поєдинку) або стосовно надання ними ексклюзивної спортивної інформації;

2) отримання спортсменами, особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовими особами у сфері спорту грошей, цінних паперів, іншого майна, користування послугами майнового характеру, отримання інших вигод і переваг внаслідок діянь (підкуп, змова), чи несанкціонованого використання ними ексклюзивної спортивної інформації.

3) розміщування ставки на спорт щодо результатів офіційного спортивного змагання, спортсменами, в якому вони або їхня команда беруть участь, особами допоміжного спортивного персоналу, які беруть участь у спортивному змаганні, посадовим особам у сфері спорту

Умисне вчинення корупційного правопорушення, спрямоване на некоректні зміни ходу офіційного спортивного змагання чи його результату, порушення заборони розміщувати ставки на спорт, а також невиконання вимог законодавства щодо запобігання цим порушенням тягне встановлену законом кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність винних осіб. Зокрема передбачена адміністративна відповідальність за порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням (ст. 172-9-1 КУпАП) та кримінальна відповідальність за вчинення протиправного впливу на результати офіційних спортивних змагань (ст. 369-3 КК України).

Ставки на спорт залишаються популярною розвагою в країні. На українському ринку букмекерства працює пул з 10 компаній, причому дві найбільші контролюють до 80% загального обороту. Це компанія Favorit, яка покриває наземний сегмент, і Parimatch, що має сильні позиції в онлайні. Водночас, в світі букмекерська діяльність є складовою частиною спортивної культури. Бу-

кмекерська діяльність істотно відрізняється від інших видів грального бізнесу.

Слід наголосити, що діяльність букмекерських контор, які офіційно перебували під заборорою, починаючи з 2009 року, коли всі азартні розваги, крім державних лотерей, були об'явлені в нашій державі поза законом, з липня 2020 року набула правового статусу відповідно до Закону «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор». Відповідно до закону, букмекерська діяльність є господарською діяльністю з організації та проведення парі (букмекерських парі та парі тоталізатора) в букмекерських пунктах та/або в мережі Інтернет; провадиться виключно на підставі ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення букмекерської діяльності. Організатор букмекерської діяльності має право приймати ставки на результати подій. Забороняється прийняття ставок на результати віртуальних ігор чи подій, що створюються або результат яких визначається генератором випадкових чисел.

Організаторам букмекерської діяльності забороняється:

- 1) проводити парі, не передбачені правилами участі в букмекерському парі або парі тоталізатора (правилами парі);
- 2) провадити букмекерську діяльність без ліцензії;
- 3) пропонувати як виграш чи замість виграшу алкогольні напої, пиво, слабоалкогольні напої, вина столові чи тютюнові вироби або інше майно, володіння або розпорядження яким передбачає отримання відповідних дозволів або ліцензій;
- 4) примушувати відвідувачів до участі в парі;
- 5) приймати ставки (проводити парі) на події та/або ігри, що мають ознаки лотереї, приймати ставки на результати розіграшів лотерей в Україні та/або інших державах;
- 6) приймати ставки (проводити парі) на віртуальні події та/або віртуальні ігри;
- 7) приймати ставки (проводити парі) на події, результат яких визначається за допомогою генератора випадкових чисел чи іншого обладнання, програмне забезпечення якого може створювати послідовність не пов'язаних між собою чисел.

Підсумовуючи слід зазначити, що в Україні зроблені суттєві кроки для запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань і протидії корупції у сфері спорту, однак залишаються неврегульованими певні питання, що негативно впливають на здійснення заходів протидії зазначеним правопорушенням.

1. Конвенція Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями // Офіційний вісник України. 2016 р., № 96, стор. 36, стаття 3120.

2. Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань: Закон України від 03.11.2015 р. № 743-VIII. ВВР № 51, стор. 2480, стаття 472.

3. Як букмекери нищать український спорт. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/Society/204849>(остання дата звернення 10.11.2020).